

**INFORMACIJA O ZAKLJUČIVANJU
MEMORANDUMA O RAZUMIJEVANJU IZMEĐU MINISTARSTVA PROSVJETE,
NAUKE I INOVACIJA CRNE GORE I
UJEDINJENIH NACIJA, KOJE ZASTUPA KANCELARIJA ZA DROGE I KRIMINAL
(UNODC)
O PROMOVISANJU I PODRŠCI OČUVANJA MENTALNOG ZDRAVLJA**

Kancelarija Ujedinjenih nacija za droge i kriminal (UNODC), sa sjedištem u Bečkom međunarodnom centru u Beču, Austrija, među svojim misijama i kao dio svog šireg djelovanja ima promociju bezbjednog i zdravog razvoja uz brigu o mentalnom zdravlju, i prevenciju upotrebe droga kod djece i mladih, pružanjem tehničke pomoći i podrške institucijama i pojedincima da razviju neophodne vještine na svakoj ključnoj prekretnici njihovog razvoja.

Budući da Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija Crne Gore ima za cilj da stvori novu kulturu obrazovanja trajnom podrškom unapređenju kvaliteta obrazovnih aktivnosti kroz kontinuirano učešće u sprovođenju reforme obrazovanja primjenom najboljih crnogorskih, evropskih i svjetskih obrazovnih praksi, prepoznati su zajednički ciljevi u pogledu prevencije upotrebe droga i promovisanja socijalnog i emocionalnog učenja među djecom i adolescentima. UNODC želi omogućiti da na najbolji način podrži napore Ministarstva da u vaspitno-obrazovnim ustanovama u okviru važećih pravila i propisa implementira preventivne programe koji će pomoći očuvanju mentalnog zdravlja djece, kao i sticanju socio-emocionalnih vještina.

Izgradnja individualne otpornosti, kroz socijalne institucije, odnosno porodicu, školu i zajednicu, bezbjedan i zdrav razvoj, mentalno zdravlje i prevencija upotrebe droga među djecom i mladima su i srž širokog spektra programa prevencije, koje je UNODC prilagodio za određeni uzrast adolescenata.

Obim prevencije upotrebe droga i očuvanja mentalnog zdravlja u Crnoj Gori je propisan Strategijom za droge (2024-2027) i Programom za zaštitu i unapređenje mentalnog zdravlja (2025) jer je neophodno da se programi prevencije zasnivaju na činjenicama, prilagođenim uzrastu i svrsi.

Saradnja Ministarstva i UNODC datira od 2015. godine kroz implementaciju programa Lions Quest „Vještine za adolescenciju“. Ova saradnja je obuhvatila obuku nastavnika za realizaciju programa u školama, uvođenje i evaluaciju programa i obuku budućih predavača za njegovu dalju implementaciju. Obuka je akreditovana i nalazi se u Katalogu stručnog usavršavanja nastavnika Zavoda za školstvo, kao prioritarna oblast. Međutim, kako je COVID ugrozio funkcionisanje obrazovnog sistema, realizacija programa nije ostvarena u potpunosti.

U septembru 2023. godine u Budvi je održan Regionalni sastanak „Lions Quest programi – Izgradnja sigurnijih škola kroz kontinuiranu implementaciju programa prevencije“, gdje je Crna Gora bila domaćin i postignut je dogovor sa predstavnicima Ministarstva da se nastavi edukacija osoblja i program realizuje u osnovnim školama - program bi se organizovao u cilju pripreme ranih adolescenata, učenika VII razreda osnovnih škola, za izazove perioda adolescencije. Cilj programa je jačanje otpornosti učenika na rizična ponašanja i upotrebu droga kroz razvoj vještina za prevazilaženje stresnih situacija, kao i prepoznavanje i regulaciju emocija. Program nastoji da omogući stvaranje prihvatajućeg i podržavajućeg školskog okruženja, kroz razvoj vještina

asertivne komunikacije, odgovornog donošenja odluka i osvještavanje sebe (svojih stavova, vrijednosti i potreba), kao i jačanje samopouzdanja. Predviđeno je da sadržaj programa učesnici obuke kasnije primijene na časovima odjeljenske zajednice kroz radionice i diskusiju sa učenicima, a u tome im pomaže priručnik koji dobijaju tokom obuke.

Evalucija programa na uzorku od više od 100 zemalja širom svijeta pokazuje da program doprinosi većem samopouzdanju djece i mladih, uspješnijem ostvarivanju i njegovanju odnosa sa vršnjacima i bližnjima. Takođe, rezultati ukazuju na manju sklonost djece i mladih ka rizičnim ponašanjima, kao i na njegovanje zdravijih stilova života.

Tokom septembra 2024, UNODC je obučio dva nacionalna trenera za rad sa nastavnicima, a od 11. oktobra do 15. novembra 2024, realizovano je 8 obuka, koje su obuhvatile 32 škole iz sjeverne i južne regije. Obuke su održane u Rožajama, Beranama, Bijelom Polju, Pljevljima, Nikšiću, Baru, Kotoru i Herceg Novom i obuhvatile su 150 nastavnika i stručnih saradnika. Preko 1500 učenika će pohađati dvogodišnji program, koji će uticati na razvijanje njihovih socio-emocionalnih vještina.

Kako je Ministarstvo prepoznalo potrebu za realizacijom ovakvih programa, sa UNODC je dogovoreno je da se narednim krugom obuhvate škole na teritorije Glavnog grada i Prijestonice (20 ustanova) i realizovane su još 4 obuke tokom decembra 2024. godine, kako bi u drugom polugodištu počeli sa primjenom programa (80 nastavnika i stručnih saradnika i preko 1000 učenika). U aprilu 2025, održana je obuka u Budvi, za 18 nastavnika iz 3 osnovne škole.

Ministarstvo je odgovorilo dodatnim zahtjevima škola iz Zete i Tivta, tako da su u junu 2025. godine održane obuke za 50 nastavnika i stručnih saradnika, iz 7 osnovnih škola, koji će od septembra nove školske 2025/26. godine početi implementaciju programa kroz časove odjeljenske zajednice.

Ovim obukama je obuhvaćeno 60 osnovnih škola u Cnoj Gori i 300 nastavnika, stručnih saradnika i članova školskih uprava. Obuke sprovode akreditovani nacionalni treneri iz Crne Gore koje ne samo da utiču na razvoj socio-emocionalnih vještina kod učenika, već i kod samih nastavnika.

Svaki nastavnik koji je pohađao obuku, dobio je sertifikat o pohađanju, koji nosi određene bodove prilikom licenciranja.

Pored „Vještina za adolescenciju“, u saradnji sa UNODC krenula je implementacija pilot-projekta preventivnog programa sa mlađim školskim uzrastom, koji će kod djece jačati i razvijati samosvijest, samokontrolu, poštovanje različitosti i uspostavljanje zdravog i odgovornog odnosa sa drugima, kao i odgovorno donošenje odluka i društvenu odgovornost – „Vještine za odrastanje“.

Izabrano je 5 većih osnovnih škola u Podgorici, u kojima su izabrana 2 eksperimentalna i 1 kontrolno odjeljenje – obuhvaćeno 10 nastavnika i 5 stručnih saradnika (pedagog/psiholog) i 500 učenika III razreda, a implementacija traje 2 godine. U prvoj godini planirana je realizacija ukupno 19 radionica na 3 teme. S obzirom na to da je 10% programa „otvoreno“ za planiranje aktivnosti za saradnju sa lokalnom zajednicom i širim društvenim okruženjem, to je otvorilo mogućnost da se dio ovog programa realizuje u nastavi, a implementacija je počela od sredine oktobra 2024. godine. Nastavnici će po sopstvenom nahođenju planirati dinamiku realizacije kroz nastavne predmete - jedan ili blok čas, koliko puta u toku mjeseca i u okviru kog predmeta.

U drugoj godini, preostale oblasti-časovi, realizovaće se kroz časove odjeljske zajednice (obavezan čas od IV razreda) i realizuje se jednom nedjeljno. Realizatori su dobili priručnike i materijal za rad od Lions Quest-a.

Od oktobra 2024. godine u projektu učestvuju još dvije škole – JU OŠ „21.maj“ iz Podgorice i JU OŠ „Vladika Danilo“ iz Zete.

U junu 2025.godine, realizovan je zajednički radni sastanak sa svim realizatorima programa, u trajanju od dva dana, gdje su razmijenjene ideje, utisci, date smjernice i sugestije za dalji rad.

Od školske 2025/26. godine implementiraće se program “Prijatelji u fokusu” koji je namijenjen razvoju socio-emocionalnih vještina kod učenika srednjih škola. Program će obuhvatiti 18 srednjih škola iz svih regija Crne Gore.

Svrha ovog memoranduma je da se obezbijedi okvir za saradnju i razumijevanje i da usmjerava saradnju između strana kako bi dalje sprovodile svoje zajedničke ciljeve i omogućile UNODC-u da pruži tehničku pomoć i podršku Ministarstvu u izradi i unapređenju nacionalnih programa i strategija prevencije u cilju podrške socijalno-emocionalnom učenju i smanjenju upotrebe psihoaktivnih supstanci u ciljanoj populaciji djece i adolescenata u obrazovnim institucijama u Crnoj Gori. Kako bi se osigurao kvalitet realizacije programa sa učenicima, vršiće se monitoring implementacije od strane nacionalnih trenera.

Aktivnosti koje se zajednički preduzimaju u okviru ovog memoranduma imaće za cilj jačanje nacionalnih kapaciteta i analizu, po potrebi i izradu ili poboljšanje nastavnih sredstava, planova i sistema, u okviru raspoloživih resursa, između ostalog i putem:

- Razmatranja i prilagođavanja programskih materijala lokalnim uslovima, njihovo uključivanje u obrazovne i/ili socijalne ustanove u Crnoj Gori;
- Izrade i sprovođenja programa porodičnih i životnih vještina (socijalno-emocionalno učenje);
- Koordinacija i po potrebi, pružanja stručnog doprinosa za realizaciju zajednički dogovorenih programa;
- Nadgledanja, dokumentovanja i praćenja kvaliteta programa i njegovih rezultata, uz obezbijeđeno poštovanje međunarodnih standarda;
- Sprovođenja kolegijalnih analiza od strane relevantnih stručnjaka;
- Izrade metodologija, materijala i pružanja stručnih smjernica za probno izvođenje i prilagođavanje programa;
- Izrade, konstrukcije i dijeljenja okvira za praćenje i evaluaciju programa;
- Nadzora kontrole kvaliteta i praćenja programa;
- Predstavljanja rezultata programa zainteresovanim stranama na nacionalnom nivou.

U osnovi ovih programa je činjenica da su mladi ljudi resursi koji mogu da naprave pozitivne promjene u svijetu, a male zemlje, poput naše, mogu biti primjer kako se jača obrazovni sistem i njegove vrijednosti.

Memorandum ne podrazumijeva dodatne finansijske obaveze za crnogorsku stranu.

Prilog: Nacrt Memoranduma o razumijevanju

United Nations
Office on Drugs and Crime

Ministarstvo
prosvjete, nauke
i inovacija

MEMORANDUM O RAZUMIJEVANJU

IZMEĐU

UJEDINJENIH NACIJA, KOJE ZASTUPA KANCELARIJA ZA DROGE I KRIMINAL (UNODC)

I

MINISTARSTVA PROSVJETE, NAUKE I INOVACIJA CRNE GORE (MPNI) O PROMOVISANJU I PODRŠCI OČUVANJU MENTALNOG ZDRAVLJA

BUDUĆI da Kancelarija Ujedinjenih nacija za droge i kriminal (UNODC), sa sjedištem u Bečkom međunarodnom centru u Beču, Austrija, među svojim misijama i kao dio svog šireg mandata ima promociju bezbjednog i zdravog razvoja uz brigu o mentalnom zdravlju, i prevenciju upotrebe droga kod djece i mladih pružanjem tehničke pomoći i podrške institucijama i pojedincima da razviju neophodne vještine na svakoj ključnoj prekretnici njihovog razvoja;

BUDUĆI da Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija Crne Gore (MPNI), sa sedištem na adresi Vaka Đurovića bb, 81000 Podgorica, Crna Gora, ima za cilj da stvori novu kulturu obrazovanja u Crnoj Gori trajnom podrškom unapređenju kvaliteta obrazovnih aktivnosti kroz kontinuirano učešće u sprovođenju reforme obrazovanja primjenom najboljih crnogorskih, evropskih i svjetskih obrazovnih praksi;

BUDUĆI da UNODC i MPNI (u daljem tekstu zajedno obuhvaćeni terminom „Strane“; i pojedinačno kao „Strana“) dijele zajedničke ciljeve u pogledu prevencije upotrebe droga i promovisanja socijalnog i emocionalnog učenja među djecom i adolescentima i žele da uspostave okvir koji će omogućiti UNODC-u da na najbolji način podrži napore MPNI-a u školama i obrazovnim ustanovama u okviru njihovih mandata i važećih pravila i propisa;

BUDUĆI da Strane namjeravaju da zaključe ovaj Memorandum o razumijevanju (u daljem tekstu „Memorandum“) u nastojanju da učvrste i razviju svoju saradnju radi postizanja zajedničkih ciljeva;

STOGA, STRANE SU SE SLOŽILE DA SARADUJU U SKLADU SA OVIM MEMORANDUMOM O RAZUMIJEVANJU KAKO SLIJEDI:

Član 1.

Istorijat

1. Regionalni program UNODC-a za Jugoistočnu Evropu, fokusirajući se na prevenciju upotrebe droga, sprovodi se u saradnji sa OdsJekom UNODC-a za prevenciju, liječenje i rehabilitaciju. Ovaj program podržava sprovođenje intervencija navedenih u Međunarodnim standardima UNODC-SZO za prevenciju upotrebe droga („Standardi“). Shodno tome, u zavisnosti od reakcija na prevenciju iz Standarda, imaju za cilj da pomognu pojedincima da razviju neophodne vještine na svakoj prekretnici u datom razvojnem dobu. Takvi strateški pristupi, posebno oni koji uključuju pakete pomoći za socijalno i emocionalno učenje (SEL), bave se osjetljivostima koje, ako se ne tretiraju, povezane su ne samo sa pokretanjem upotrebe supstanci, već i sa širim negativnim društvenim ishodima, uključujući nasilje, delikvenciju, loš uspeh u učenju/obrazovanju, loše mentalno zdravlje, itd.

2. Prevencija u okviru razvojnog pristupa navedenog u Standardima posvećena je izgradnji individualne otpornosti, kao i kroz socijalne institucije, odnosno porodicu, školu i zajednicu, s obzirom na starosnu dob u pitanju i društveni kontekst u kojem se dijete nalazi. Bezbjedan i zdrav razvoj, mentalno zdravlje i prevencija upotrebe droga među djecom i mladima su u srži mandata UNODC-a. UNODC je izradio, prilagodio i realizovao širok spektar programa prevencije.

3. Obim prevencije upotrebe droga preuzima MPNI i kako je propisano nacionalnom strategijom za borbu protiv droga i/ili drugim relevantnim dokumentima politike Crne Gore, mandat MPNI je da omogući i sprovede inicijative za prevenciju zasnovane na činjenicama, prilagođene uzrastu i svrsi. Ovaj Memorandum zasniva se na saradnji koja datira od 2015. godine, kada je MPNI prvi put započelo saradnju sa UNODC-om kroz implementaciju programa Lions

Quest „Vještine za adolescenciju“. Ova saradnja je obuhvatila obuku nastavnika za realizaciju programa u školama, uvođenje i evaluaciju programa i obuku budućih predavača za njegovu dalju implementaciju. Ovo partnerstvo se nastavlja nizom kurseva, obuke i tehničke podrške za implementaciju programa Lions Quest „Vještine za adolescenciju“ u Jugoistočnoj Evropi. Istorijski presedan je postavio temelje za buduću saradnju.

Član 2.

Memorandumski dokumenti

1. Ovaj Memorandum predstavlja potpuno razumijevanje između strana i zamjenjuje sve prethodne memorandume o razumijevanju, saopštenja i izjave, bilo usmene ili pismene, u vezi sa njegovim predmetom.

2. Za konkretne projekte koji će se sprovoditi u skladu sa ovim Memorandumom, Strane mogu po potrebi zaključiti dodatne pravne instrumente koji se odnose, između ostalog, na relevantne finansijske aranžmane i druge dodatne ili posebne uslove, npr. za vlasništvo nad intelektualnom svojinom, rješavanje sporova ili druge posebne dodatne odgovornosti strana u vezi sa projektom.

Član 3.

Svrha ovog Memoranduma, oblasti saradnje i zajedničke aktivnosti

1. Svrha ovog Memoranduma je da obezbijedi okvir za saradnju i razumijevanje i da usmjerava saradnju između strana kako bi dalje sprovodile svoje zajedničke ciljeve i omogućile UNODC-u da pruži tehničku pomoć i podršku MPNI-u u izradi i unapređenju nacionalnih programa i strategija prevencije u cilju podrške socijalno-emocionalnom učenju i smanjenju upotrebe psihoaktivnih supstanci u ciljanoj populaciji djece i adolescenata u obrazovnim institucijama u Crnoj Gori.

2. Aktivnosti koje se zajednički preduzimaju u okviru ovog Memoranduma imaće za cilj jačanje nacionalnih kapaciteta i analizu a, po potrebi, i izradu ili poboljšanje nastavnih sredstava, planova i sistema, u okviru raspoloživih resursa, između ostalog i putem:

- (i) Razmatranja i prilagođavanja programskih materijala lokalnim uslovima, njihovo uključivanje u obrazovne i/ili socijalne ustanove u Crnoj Gori;
- (ii) Izrade i sprovođenja programa porodičnih i životnih vještina (socijalno-emocionalno učenje);
- (iii) Koordinacije i, po potrebi, pružanja stručnog doprinosa za realizaciju zajednički dogovorenih programa;
- (iv) Nadgledanja, dokumentovanja i praćenja kvaliteta programa i njegovih rezultata, uz obezbijeđeno poštovanje međunarodnih standarda;
- (v) Sprovođenja kolegijalnih analiza od strane relevantnih stručnjaka;
- (vi) Izrade metodologija, materijala i pružanja stručnih smjernica za probno izvođenje i prilagođavanje programa;
- (vii) Izrade, konstrukcije i dijeljenja okvira za praćenje i evaluaciju programa;
- (viii) Nadzora kontrole kvaliteta i praćenja programa;
- (ix) Predstavljanja rezultata programa zainteresovanim stranama na nacionalnom nivou.

3. Navedeni spisak ne isključuje dodatne aktivnosti na unapređenju realizacije ciljeva iz ovog Memoranduma.

Član 4.

Uređenje saradnje

1. Strane će periodično održavati bilateralne sastanke, kada je to potrebno, u skladu sa dnevnim redom koji je unapred dogovoren između njihovih kontaktnih tačaka, kako bi razgovarale o napretku svojih i zajedničkih aktivnosti u okviru ovog Memoranduma, uključujući aktivnosti u okviru dodatnih pravnih instrumenata u skladu sa gore navedenim članom 2 stavom 2.

United Nations
Office on Drugs and Crime

Ministarstvo
prosvjete, nauke
i inovacija

2. Na prvom sastanku nakon potpisivanja ovog Memoranduma, Strane će se saglasiti o mapi puta svojih zajedničkih aktivnosti i projekata sa pripadajućim referentnim vrijednostima i rokovima. Ažuriraće mapu puta svake godine u sklopu svojih sastanaka i diskusija.

3. Kada bilo koja Strana organizuje sastanak sa učešćem spoljnih aktera relevantnih za aktivnosti iz ovog Memoranduma, ta Strana treba da razmotri pozivanje druge Strane da učestvuje na sastanku ili, ako je primjenljivo, izvijesti drugu Stranu o relevantnim pitanjima o kojima se raspravlja.

4. Prilikom sprovođenja aktivnosti u okviru ovog Memoranduma, Strane će se pridržavati međunarodnih standarda za sprečavanje upotrebe droga i etičkih načela zaštite prava djece.

Član 5.

Status Strana i njihovog osoblja

Strane uvažavaju činjenicu i saglasne su s tim da je MPNI subjekat odvojen i različit od Ujedinjenih nacija, uključujući UNODC. Zaposleni, osoblje, predstavnici, konsultanti, ugovarači ili saradnici MPNI-a, uključujući osoblje koje je MPNI angažovalo za obavljanje bilo koje od aktivnosti u skladu sa ovim Memorandumom, neće se smatrati u bilo kom pogledu ili u bilo koje svrhe zaposlenima, osobljem, predstavnicima, konsultantima, ugovaračima ili saradnicima Ujedinjenih nacija, uključujući UNODC, niti će se bilo koji zaposleni, osoblje, predstavnici, konsultanti, ugovarači ili saradnici UNODC-a smatrati, u bilo kom pogledu ili u bilo koju svrhu, zaposlenima, osobljem, predstavnicima, konsultantima, ugovaračima ili saradnicima MPNI-a.

Član 6.

Odnos između Strana i finansijski aranžmani

1. Ovaj Memorandum utvrđuje opšti okvir za saradnju između Strana i ne obavezuje nijednu Stranu da pruži finansijsku podršku bilo koje vrste drugoj Strani. U vršenju bilo kakvih

dužnosti ili angažovanju u bilo kakvim aktivnostima po ovom Memorandumu, svaka Strana će snositi sopstvene troškove i obezbijediti ili nastojati da obezbijedi potrebna sredstva.

2. Ništa u ovom Memorandumu ne obavezuje bilo koju od Strana da izdvoji sredstva ili sklopi bilo kakav ugovor, sporazum ili drugu obavezu.

3. Strane neće preduzimati nikakve radnje, snositi bilo kakve troškove ili preuzimati bilo kakve obaveze, finansijske ili druge, koje bi bile u suprotnosti sa ovim Memorandumom ili propisima, pravilima, politikama i procedurama date Strane, uključujući, po potrebi, odobrenje njihovih unutrašnjih upravljačkih tijela.

4. U slučaju doprinosa jedne Strane drugoj Strani u podršci aktivnostima u okviru ovog Memoranduma, odgovarajući finansijski aranžmani će biti uspostavljeni u pisanoj formi, projektnim dokumentom ili dodatnim pravnim instrumentom kao što je prethodno navedeno u članu 2 stav 2, uz navedene troškove ili rashode koji se odnose na datu aktivnost i kako će ih Strane izmiriti. Takvi sporazumi će takođe sadržati odredbu koja navodi referencom ovaj Memorandum kao krovni sporazum.

5. Ništa u ovom Memorandumu ne stvara ekskluzivno partnerstvo ili zajedničko ulaganje između Strana. Njihova saradnja u okviru ovog Memoranduma nije ekskluzivna.

Član 7.

Prava intelektualne svojine

1. Sva prava intelektualne svojine generisana ili stečena od strane MPNI prije potpisivanja ili izvan polja primene ovog Memoranduma i dalje će pripadati MPNI. Svi programi socijalnog i emocionalnog učenja, kao i materijali koje je izradio UNODC u skladu sa ovim Memorandumom, obezbjeđuju se besplatno u obrazovne i razvojne svrhe MPNI, kada je to primjenljivo, pod uslovima koji su posebno utvrđeni za relevantni program ili aktivnost, u skladu sa članom 2 stavom

2. Intelektualnu svojinu nad materijalima zadržava izrađivač materijala, tj. UNODC, ili, u zavisnosti od slučaja, pridružene partnerske organizacije UNODC-a koje je UNODC odredio kao takve za MPNI. Međutim, UNODC i drugi vlasnici autorskih prava označeni kao takvi od strane

UNODC-a, Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija će dati neekskluzivnu, besplatnu i neprenosivu licencu za korišćenje, reprodukciju, objavljivanje, distribuciju i saopštavanje takvih materijala za škole i obrazovne ustanove u Crnoj Gori u skladu sa ciljevima ovog Memoranduma. Strane će se međusobno konsultovati prije bilo kakvih izmjena, prevoda ili izrade pomagala na osnovu ovih materijala.

Član 8.

Upotreba naziva i amblema, isticanje saradnje

1. Nijedna Strana neće koristiti ime, amblem, logotip ili zaštitne znakove druge Strane, njenih organa u sastavu ili entiteta i/ili podružnica, ili bilo koju njihovu skraćenicu, bez prethodnog izričito pismenog odobrenja druge strane za svaki pojedinačni slučaj.

2. MPNI potvrđuje da su naziv Ujedinjenih nacija, svaka skraćénica tog naziva, njegov amblem, logotip i žig posebno zaštićeni Rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 92 (I) od 7. decembra 1946. godine. U skladu sa Rezolucijom Generalne skupštine 92 (I), ni pod kojim okolnostima neće biti odobrena upotreba naziva Ujedinjenih nacija, skraćénice tog naziva ili njegovog amblema, ili naziva UNODC-a, skraćénice tog naziva ili njegovog logotipa u komercijalne svrhe.

3. MPNI potvrđuje da je upoznato sa nezavisnim, međunarodnim i nepristrasnim statusom Ujedinjenih nacija, uključujući UNODC, i uvažava princip da Ujedinjene nacije, uključujući i naziv i amblem UNODC-a, ne mogu biti povezani sa bilo kojim političkim ili partikularnim ciljevima ili korišćeni na drugi način koji nije u skladu sa statusom, ugledom i neutralnošću UN, uključujući UNODC.

4. Strane će se međusobno konsultovati o načinu i obliku prepoznavanja i uvažavanja svoje saradnje u skladu sa ovim Memorandumom.

Član 9.

Posvećenost standardima ponašanja

1. UNODC naglašava svoju posvećenost tome da njegovo osoblje u potpunosti poštuje, između ostalog, Standarde ponašanja Međunarodne komisije za državne službenike, a posebno Bilten Generalnog sekretara 2016/9 o statusu, osnovnim pravima i dužnostima pripadnika Ujedinjenih nacija, koji se zasnivaju na načelima sadržanim u Povelji Ujedinjenih nacija i unijetim u Pravila i propise za osoblje Ujedinjenih nacija.

2. Slično tome, MPNI naglašava svoju posvećenost punom poštovanju Kodeksa ponašanja i profesionalne etike, dostupnog na <https://www.gov.me/dokumenta/1b60309b-7065-449e-b331-f46c37d9c901>.

3. Strane su saglasne da će svaka od njih preduzeti sve razumne korake kako bi spriječila i odgovorila na bilo kakvo kršenje ovih obaveza od strane svog osoblja, konsultanata ili predstavnika u kontekstu odgovarajućih i zajedničkih aktivnosti Strana po ovom Memorandumu, u skladu sa njihovim normativnim okvirima.

4. Strane dalje ističu svoju posvećenost, između ostalog: borbi protiv dječijeg rada, borbi protiv prinudnog rada, borbi protiv trgovine ljudima i borbi protiv seksualne eksploatacije, zlostavljanja i uznemiravanja, u svim njihovim oblicima. One su, zatim, čvrsto posvećene i poštovanju i zaštiti životne sredine.

Član 10.

Razmjena informacija, povjerljivost informacija i zaštita podataka o ličnosti

1. Strane podržavaju najširu moguću distribuciju informacija koje nisu označene kao povjerljive, a koje su pružile jedna drugoj ili razmijenile u skladu sa ovim Memorandumom. Rukovanje informacijama će inače biti predmet politike povjerljivosti svake Strane.

2. Prije objelodanjivanja internih dokumenata druge Strane, ili dokumenata druge Strane koji se na osnovu svog sadržaja ili okolnosti svog nastanka ili komunikacije moraju smatrati povjerljivim, između sebe ili prema trećim stranama, svaka Strana će dobiti izričitu, pismenu saglasnost druge Strane.

3. Bez obzira na odredbe stava 2 ovog člana, ukoliko bi jedna Strana objelodanila interne i/ili povjerljive dokumente druge Strane subjektu pod svojom kontrolom, ili sa kojim je pod zajedničkom kontrolom, to se neće smatrati objelodanjivanjem trećoj strani. Shodno tome, takva objelodanjivanja ne zahtijevaju prethodno odobrenje.

4. Strane su saglasne da će obezbijediti odgovarajuću zaštitu podataka o ličnosti u skladu sa svojim propisima, pravilima, politikama i procedurama. Za Ujedinjene nacije, standardi koji se primjenjuju su oni koji su sadržani u Principima Ujedinjenih nacija o zaštiti podataka o ličnosti i privatnosti, koje je usvojio visoki Komitet UN za upravljanje, 11. oktobra 2018. godine, i oni koji su uključeni u Bilten Generalnog sekretara ST/SGB/2024/3 od 13. marta 2024. godine, o Politici zaštite podataka i privatnosti. Strane prepoznaju i slažu se da su „podaci o ličnosti“ definisani kao informacije koje se odnose na fizičko lice koje je identifikovano ili koje se može identifikovati (predmet podataka), koje obrađuje dotična Strane ili neko drugi u njeno ime.

Član 11.

Obaveštavanje, kontaktne osobe

1. Svaka Strana će odmah pismeno obavestiti drugu o svim očekivanim ili stvarnim materijalnim izmjenama koje mogu uticati na izvršenje ovog Memoranduma ili na projekte i aktivnosti u okviru njega.

2. Kontaktne osobe Strana, radi redovne komunikacije o aktivnostima u okviru ovog Memoranduma na tehničkom nivou su:

(i) Za UNODC:

Ime: Žana Glavendekić

Zvanje: Regionalna savjetnica, koordinatorka projekta

Odsjek: DPA/DLSSB/PTRS

E-pošta: zana.glavendekic@un.org

(ii) Za MPNI:

Ime: Aleksandra Kuč

Zvanje: Samostalna savjetnica I

Sektor: Odjeljenje za inkluzivno obrazovanje i vaspitanja

E-pošta: aleksandra.kuc@mpni.gov.me

Član 12.

Datum stupanja na snagu, izmene i dopune, okončanje

1. Ovaj Memorandum stupa na snagu od poslednjeg datuma potpisivanja od strane ovlašćenih predstavnika Strana i ostaje na snazi do 31. decembra 2030. godine, osim ako se ranije ne okonča u skladu sa odredbama navedenim ispod.

2. Strane mogu izmijeniti ovaj Memorandum uzajamnim pisanim sporazumom između ovlašćenih predstavnika.

3. Svaka Strana može okončati ovaj Memorandum tako što će drugoj Strani dostaviti pisano obavještenje tri mjeseca unaprijed, preko ovlašćenih predstavnika.

4. Po okončanju ovog Memoranduma, prava i obaveze Strana definisane bilo kojim dodatnim pravnim instrumentom izvršenim na osnovu ovog Memoranduma u skladu sa članom 2 stavom 2, prestaju da važe, osim ako taj pravni instrument ne navodi drugačije.

5. Svako okončanje ovog Memoranduma neće dovoditi u pitanje: (a) uredan završetak bilo koje tekuće aktivnosti saradnje, i (b) bilo koja druga prava i obaveze Strana nastale u okviru ovog Memoranduma prije datuma okončanja ili po pravnom instrumentu izvršenom u skladu sa ovim Memorandumom u skladu sa članom 2 stavom 2 navedenim gore.

Član 13.

Rješavanje sporova

U slučaju spora, razlika u tumačenju ili potraživanja koja proizilaze iz ili se odnose na ovaj Memorandum, Strane će uložiti sve napore da takav spor odmah riješe sporazumno, putem neposrednih pregovora.

Član 14.

Oslobađanje od odgovornosti

UNODC se neće smatrati odgovornim za bilo kakve postupke ili propuste MPNI ili njegovih partnera u realizaciji programa; i MPNI je saglasno da će Ujedinjene nacije, uključujući i UNODC, osloboditi od odgovornosti u vezi sa aktivnostima iz ovog Memoranduma.

Član 15.

Privilegije i imuniteti

Ništa u ovom Memorandumu ili u vezi sa njim neće se smatrati odricanjem, izričito ili implicitno, bilo koje privilegije i imuniteta Ujedinjenih nacija, uključujući i njihove pomoćne organe.

ČEMU SU POSVJEDOČILI, stavljajući svoje potpise ispod, propisno ovlašćeni predstavnici
Strana

Izrađeno u [DODATI MJESTO], ovo [DODATI VRIJEME], u dva originalna primerka, na engleskom jeziku.

Za Ujedinjene nacije:

gospođa Kendis Velš
Direktorka
Odjeljenje za analizu politika
i javne poslove UNODC

Za MPNI:

gospodin Dragan Marković
Državni sekretar
Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija

MEMORANDUM OF UNDERSTANDING

BETWEEN

**THE UNITED NATIONS, REPRESENTED BY ITS OFFICE
ON DRUGS AND CRIME (UNODC)**

AND

**THE MINISTRY OF EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATION OF
MONTENEGRO (MOESI)**

**ON PROMOTING AND SUPPORTING MENTAL HEALTH
PRESERVATION**

WHEREAS, the United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), headquartered at the Vienna International Center in Vienna, Austria, has among its missions and as part of its broader mandate, the promotion of safe, healthy and mental health development and the prevention of the use of drug among children and youth by providing technical assistance and support institutions and individuals to develop the necessary skills at each key milestone of their developmental stage;

WHEREAS, the Ministry of Education, Science and Innovation (MoESI) of Montenegro, which is located at Karadorđeva bb, 81000 Podgorica, Montenegro, aims to create a new culture of education in Montenegro by permanently supporting the improvement of the quality of educational activities through continuous participation in the implementation of education reform by applying the best Montenegrin, European and world educational practices;

WHEREAS, UNODC and MoESI (hereinafter collectively referred to as “Parties” and individually as a “Party”) share common objectives with regard to drug use prevention and the promotion of social and emotional learning among children and adolescents and wish to establish a framework that enables UNODC to best support MoESI’s efforts in schools and educational institutions within their respective mandates and governing rules and regulations;

WHEREAS, the Parties intend to conclude this Memorandum of Understanding (hereinafter referred to as “MoU”) with the aim of consolidating and developing their cooperation to achieve their common objectives;

NOW, THEREFORE, THE PARTIES HAVE AGREED TO COOPERATE UNDER THIS MEMORANDUM OF UNDERSTANDING AS FOLLOWS:

Article 1
Background

1. The UNODC Regional Programme for South-Eastern Europe, focusing on drug use prevention, is implemented in collaboration with UNODC Prevention, Treatment, and Rehabilitation Section. This programme supports the implementation of interventions outlined in the [UNODC-WHO](#) International Standards on Drug Use Prevention (the “Standards”). Accordingly, per the Standards, prevention responses, aim at helping individuals develop the necessary skills at each milestone in the developmental age of concern. Such strategic approaches, particularly those involving Social and Emotional Learning (SEL) assistance packages, address vulnerabilities that, if left un-addressed, are linked not only to the initiation of substance use but also to broader negative social outcomes, including violence, delinquency, poor academic/educational performance, poor mental health, etc.
2. Prevention under the developmental approach outlined in the Standards works on building individual resilience as well as through social institutions namely the family, the school, and the community accounting for the age of concern and the social context the child is in. The safe and healthy development, mental health and the prevention of drug use among children and youth are at the core of UNODC’s mandates. UNODC has developed, adapted, and implemented a wide range of prevention programmes.
3. The scope of drug use prevention is undertaken by MoESI and as stipulated in the national drug strategy, and/or other relevant policy documents of Montenegro, the mandate of MoESI is to facilitate and implement evidence-informed, age-appropriate, and purpose-fit prevention initiatives. This MoU builds on previous cooperation dating back to 2015, when MoESI first engaged with UNODC through the implementation of the Lions Quest Skills programmes. This collaboration included the training of teachers for the implementation of the program in school, the introduction and evaluation of the program and the training of future facilitators for the implementation. This partnership continues with a series of training courses and technical support for the implementation of the Lions Quest programmes in South-Eastern Europe. Historical precedence has laid the foundation for future collaboration.

Article 2
Memorandum Documents

1. This MoU represents the complete understanding between the Parties and supersedes all prior MoUs, communications and representations, whether oral or written, concerning its subject matter.
2. For specific projects to be implemented pursuant to this MoU, the Parties may as required conclude additional legal instruments addressing, *inter alia*, relevant financial arrangements and

other additional or specific terms, e.g. for ownership of intellectual property, dispute settlement, or other specific additional responsibilities of the Parties in relation to the project.

Article 3

Purpose of this MoU, Areas of Cooperation and Joint Activities

1. The purpose of this MoU is to provide a framework of cooperation and understanding, and to facilitate collaboration between the Parties to further their shared goals and objectives and enable UNODC to provide technical assistance and support to MoESI for the development and improvement of national prevention programs and strategies aimed at supporting social-emotional learning and reducing the use of psychoactive substances in the targeted population of children and adolescents in educational institutions in Montenegro.

2. The activities jointly undertaken under this MoU will aim to strengthen national capacities and review and as applicable develop or improve educational tools, plans and systems, within available resources, including by:

- (i) Reviewing and adapting programme materials to local conditions, integrating them into educational and/or social institutions in Montenegro;
- (ii) Designing and implementing family and life skills programmes (socio-emotional learning);
- (iii) Coordinating and as applicable providing expert input for the implementation of jointly agreed programmes;
- (iv) Overseeing, documenting and monitoring the quality of the programmes and its outputs, while ensuring adherence to international standards;
- (v) Conducting peer reviews by relevant experts;
- (vi) Developing methodologies, materials and providing expert guidance for piloting and adapting programmes;
- (vii) Developing, designing and sharing the monitoring and evaluation frameworks for the programme;
- (viii) Overseeing quality control and programme monitoring;
- (ix) Presenting programme outcomes to national stakeholders.

3. The above list does not exclude additional activities in furtherance of the goals under this MoU.

Article 4

Organization of the Cooperation

1. The Parties will hold periodically bilateral meetings, when needed, in accordance with an agenda agreed to in advance between their focal points, to discuss the progress of their respective and joint activities under this MoU, including activities under additional legal instruments consistent with article 2 paragraph 2 above.
2. At their first meeting following the signing of this MoU, the Parties will agree on a roadmap of their joint activities and projects with associated benchmark and timelines. They will update the roadmap every year as part of their meetings and discussions.
3. Where either Party is organizing a meeting with external participation relevant to the activities under this MoU, such Party should consider inviting the other to participate in the meeting or as applicable update the other Party on relevant matters discussed.
4. When implementing activities under this MoU, the Parties shall follow the international standards on drug use prevention and ethical principles of protecting children's rights.

Article 5

Status of the Parties and their Personnel

The Parties acknowledge and agree that MoESI is an entity separate and distinct from the United Nations, including UNODC. The employees, personnel, representatives, agents, contractors or affiliates of MoESI, including the personnel engaged by MoESI for carrying out any of the activities pursuant to this MoU, will not be considered in any respect or for any purposes whatsoever as being employees, personnel, representatives, agents, contractors or affiliates of the United Nations, including UNODC, nor will any employees, personnel, representatives, agents, contractors or affiliates of UNODC be considered, in any respect or for any purposes whatsoever, as being employees, personnel, representatives, agents, contractors or affiliates of MoESI.

Article 6

Relationship between the Parties and Financial Arrangements

1. This MoU sets out a general framework for cooperation between the Parties and does not obligate either Party to provide financial support of any sort to the other Party. In performing any responsibilities or engaging in any acts under this MoU, each Party will bear its own costs and mobilize or seek to mobilize needed resources.
2. Nothing in this MoU will obligate either of the Parties to appropriate funds or enter into any contract, agreement or other obligation.

3. The Parties will not undertake any actions, incur any expenses or make any commitments, financial or otherwise, which would be inconsistent with this MoU or the respective Party's regulations, rules, policies and procedures, including, as necessary, the approval of their internal governing bodies.

4. In the case of contributions by one Party to the other Party in support of activities under this MoU, appropriate financing arrangements will be established in writing in a project document or additional legal instrument as set out in article 2 paragraph 2 above, specifying the costs or expenses relating to the activity and how they are to be borne by the Parties. Such agreements will also include a provision incorporating by reference, this MoU as the umbrella agreement.

5. Nothing in this MoU will create an exclusive partnership or a joint venture between the Parties. Their collaboration under this MoU is non-exclusive.

Article 7

Intellectual Property Rights

1. All intellectual property rights generated or acquired by MoESI prior to the signature or outside the scope of this MoU will remain vested with MoESI. All social and emotional learning programmes, as well as materials produced by UNODC pursuant to this MoU, shall be provided free of charge for educational and developmental purposes to MoESI, where applicable under conditions specifically established for the relevant programme or activity, consistent with article 2, paragraph 2 above.

2. The intellectual property of the materials shall remain with the developer of the materials, i.e. UNODC, or as the case may be, affiliated partner organisations of UNODC designated as such by UNODC to MoESI. However, UNODC and other copyright owners designated as such by UNODC to MoESI shall grant a non-exclusive, royalty-free, and non-transferable license to use, reproduce, publish, distribute, and communicate such materials to MoESI for schools and educational institutions within Montenegro in alignment with the purposes of this MoU. The Parties shall consult each other prior to any modifications, translations, or creation of derivative works based on these materials.

Article 8

Use of Name and Emblem, Acknowledgement of the Cooperation

1. Neither Party shall use the name, emblem, logo or trademarks of the other Party, its subsidiary bodies or entities and/or affiliates, or any abbreviation thereof, without the prior expressly written approval of the other Party in each case.

2. MoESI acknowledges that the name of the United Nations, any abbreviation of that name, its emblem, its logos, and its Seal are specially protected under United Nations General Assembly

resolution 92 (I) of 7 December 1946. Consistent with General Assembly resolution 92 (I), under no circumstances will authorization of the use of the United Nations name, abbreviation of that name or its emblem, or of UNODC's name, abbreviation of that name or its logo be granted for commercial purposes.

3. MoESI acknowledges that it is familiar with the independent, international and impartial status of the United Nations, including UNODC, and recognizes that the United Nations, including UNODC's name and emblem(s) may not be associated with any political or sectarian cause or otherwise used in a manner inconsistent with the status, reputation and neutrality of the UN, including UNODC.

4. The Parties shall consult with each other concerning the manner and form of recognition and acknowledgement of their collaboration under this MoU.

Article 9

Commitment to Standards of Conduct

1. UNODC highlights its commitment to ensuring respect by its personnel of, among others, the Standards of Conduct of the International Civil Service Commission, and in particular the Secretary-General's Bulletin 2016/9 on the Status, the basic rights and the duties of United Nations staff members, which are based on the principles enshrined in the United Nations Charter and reflected in the United Nations Staff Rules and Regulations.

2. Similarly, MoESI highlights its commitment to ensuring respect by its personnel of the Code of Conduct and Professional Ethics¹.

3. The Parties agree that they will each take all reasonable steps to prevent and respond to any breach of those commitments by their respective personnel, agents or representatives in the context of the Parties' respective and joint activities under this MoU, consistent with their respective regulatory frameworks.

4. The Parties further emphasize their commitment to, among others: the fight against child labor, the fight against forced labor, the fight against human trafficking and the fight against sexual exploitation, abuse and harassment, in all their forms, respectively. They are further firmly committed to respect for, and the protection of, the environment.

¹ available at <https://www.gov.me/dokumenta/1b60309b-7065-449e-b331-f46c37d9c901>

Article 10
**Exchange of Information, Confidentiality of Information
and Protection of Personal Data**

1. The Parties support the widest possible dissemination of unclassified information provided or exchanged to each other under this MoU. The handling of information will otherwise be subject to each Party's confidentiality policies.
2. Before disclosing internal documents of the other Party, or documents of the other Party which by virtue of their content or the circumstances of their creation or communication must be deemed confidential between them or to third parties, each Party shall obtain the express, written consent of the other Party.
3. Notwithstanding the provisions of paragraph 2 of this article, a Party's disclosure of the other Party's internal and/or confidential documents to an entity that is under its control, or with which it is under common control, shall not be deemed a disclosure to a third party. Accordingly, such disclosures do not require prior authorization.
4. The Parties agree to ensure appropriate protection of personal data in accordance with their respective regulations, rules, policies, and procedures. For the United Nations, the standards applying are those included in the [Personal Data Protection and Privacy Principles of the United Nations](#), adopted by the UN High-Level Committee on Management on 11 October 2018, and those included in the [Secretary-General Bulletin ST/SGB/2024/3 of 13 March 2024 on Data Protection and Privacy Policy](#). The Parties acknowledge and agree that "personal data" is defined as information relating to an identified or identifiable natural person (data subject) that is processed by, or on behalf of, the respective Party concerned.

Article 11
Notification, Focal points

1. Each Party will promptly notify the other in writing of any anticipated or actual material changes that may affect the execution of this MoU or the projects and activities under it.
2. The focal points of the Parties for their regular communication on the activities under this MoU at the technical level are:

(i) For UNODC:

Name: Žana Glavendekić
Title: Regional advisor, Project coordinator
Section: DPA/DLSSB/PTRS
Email: zana.glavendekic@un.org

(ii) For MoESI:

Name: Aleksandra Kuč
Title: Independent Consultant
Section: Department for Inclusive Education and Upbringing
Email: aleksandra.kuc@mpni.gov.me

Article 12

Effective Date, Amendments, Termination,

1. This MoU shall enter into force upon the last date of signature by the authorized representatives of the Parties and will remain in force until 31st December 2030, unless terminated earlier, in accordance with the provisions below.
2. The Parties may amend this MoU by mutual written agreement between their authorized representatives.
3. Either Party may terminate this MoU by giving three months' prior written notice to the other Party, through their authorized representatives.
4. Upon termination of this MoU, the rights and obligations of the Parties defined under any additional legal instrument executed pursuant to this MoU consistent with article 2 paragraph 2 above will cease to be effective, unless that legal instrument states otherwise.
5. Any termination of this MoU shall be without prejudice to: (a) the orderly completion of any ongoing collaborative activity, and (b) any other rights and obligations of the Parties accrued prior to the date of termination under this MoU or legal instrument executed pursuant to this MoU consistent with article 2 paragraph 2 above.

Article 13

Dispute Settlement

In the event of a dispute, controversy or claim arising out of or relating to this MoU, the Parties will use their best efforts to promptly settle such dispute amicably, through direct negotiation.

Article 14

Indemnification

UNODC shall not be held liable for any actions or omissions by MoESI or its partners in the implementation of the pilot; and MoESI agrees to indemnify the United Nations, including UNODC, from all claims related to the activities under this MoU.

Article 15

Privileges and Immunities

Nothing in or relating to this MoU will be deemed a waiver, express or implied, of any of the privileges and immunities of the United Nations, including its subsidiary organs.

IN WITNESS WHEREOF, the duly authorized representatives of the Parties have affixed their signatures below.

Done in [ADD PLACE], this [ADD DATE], in two originals, in the English language.

For the United Nations:

For MoESI:

Candice Welsch
Director
Division for Policy Analysis and Public Affairs
UNODC

Dragan Marković
State Secretary
Ministry of Education, Science and
Innovation